กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและพัฒนาการ

คำนำ

ในโอกาสที่กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาประกาศใช้มาครบรอบ 5 ปี จึงได้เรียบเรียงความเป็นมาและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของไทย (Thai Qualifications Framework for Higher Education; TQF: HEd.) เพื่อสื่อสารให้ชาวอุดมศึกษาและผู้ที่สนใจได้รับทราบความเป็นมาและพัฒนาการของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาหรือที่สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยจะได้รวบรวมกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่ริเริ่มโครงการมาในปี พ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบัน

ความเป็นมาและการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

1. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเมื่อครั้งยังเป็นทบวงมหาวิทยาลัย ได้ริเริ่มจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของไทย เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรฐานการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการอุดมศึกษาโดยมุ่งประกันคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษาที่เน้นผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) ของผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิจะเชื่อมโยงกับมาตรฐานทั้ง 3 ด้านของมาตรฐานการอุดมศึกษาอย่างเป็นระบบ ได้แก่ **มาตรฐานด้านที่ 1** มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต **มาตรฐานด้านที่ 2** ด้านการบริหารจัดการการอุดมศึกษา และ**มาตรฐานด้านที่ 3** ด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้ ดังนั้น TQF จึงจัดเป็นกลไกหรือเครื่องมือในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ ซึ่งจะช่วยสื่อสารให้สังคม ชุมชน รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศเข้าใจตรงกันและเชื่อมั่นว่า บัณฑิตได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานทัดเทียมกับสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งในและต่างประเทศ

> ***ผลการเรียนรู้(Learning Outcomes)*** *หมายถึง ข้อกำหนดเฉพาะซึ่งเป็นผลที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนพัฒนาขึ้นจากการเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาระหว่างการศึกษา จากการเรียนและการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดให้ทั้งในและนอกหลักสูตรและแสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจและความสามารถจากการเรียนรู้เหล่านั้นได้อย่างเป็นที่เชื่อถือเมื่อเรียนจบในรายวิชาหรือหลักสูตรนั้นแล้ว*

ในปัจจุบันนี้ ประเทศต่างๆ มีแนวโน้มในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นผลการเรียนรู้ (learning outcomes) ของผู้เรียน ว่า แท้จริงแล้วผู้เรียนได้เรียนรู้อะไร และมีความสามารถในการทำอะไรได้บ้างซึ่งจะต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับความหมายของชื่อปริญญาหรือระดับคุณวุฒิที่ได้รับ การจัดหลักสูตร การเรียนการสอนจึงปรับจุดเน้นจากวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (ซึ่งส่วนมากแล้วจะมุ่งเน้นที่เนื้อหาสาระของหลักสูตรตามความต้องการของผู้สอน) เป็นการกำหนดผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (สิ่งที่ผู้เรียนทำได้ ทำเป็น) เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม การออกแบบหลักสูตรจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์และผลการเรียนรู้ในหลักสูตรให้มีความเชื่อมโยงกันด้วย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ กับ TQF
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๔๕
มาตรฐานการศึกษาของชาติ
มาตรฐานที่ ๑ :
คุณลักษณะของคนไทยที่
พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมือง
และพลโลก คนไทยเป็นคนเก่ง
คนดี และมีความสุข
มาตรฐานที่ ๒ :
แนวการจัดการศึกษาชัดการเรียนรู้ ที่
มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ และการ
บริหารโดยใช้สถานศึกษา
เป็นฐาน
มาตรฐานที่ ๓ :
แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/
สังคมแห่งความรู้ การสร้างวิธีการ
เรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ให้
เข้มแข็ง
มาตรฐาน
การศึกษาปฐมวัย
สพฐ.
มาตรฐาน
การศึกษาขั้นพื้นฐาน
สพฐ.
มาตรฐาน
การอาชีวศึกษา
สอศ.
มาตรฐานการอุดมศึกษา
สกอ.
รวมทั้งการศึกษาตลอดชีวิต

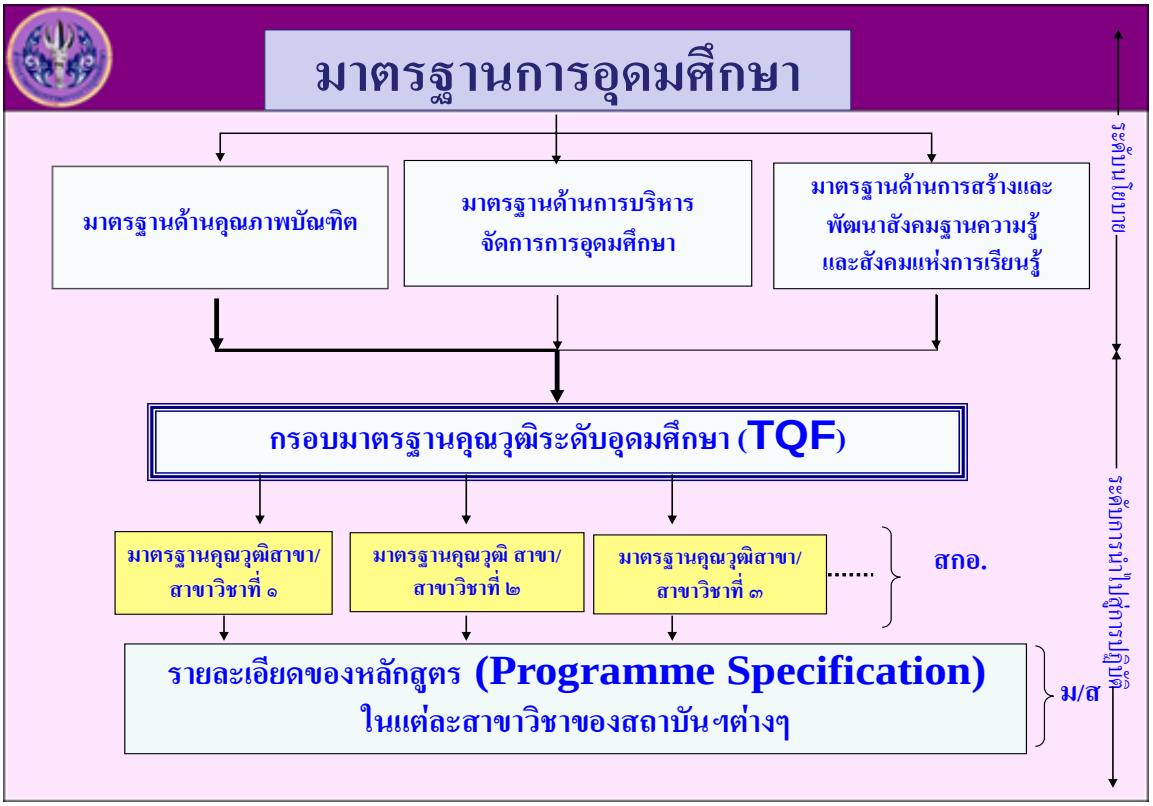
มาตรฐานการอุดมศึกษา
มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต
มาตรฐานด้านการบริหาร
จัดการการอุดมศึกษา
มาตรฐานด้านการสร้างและ
พัฒนาสังคมฐานความรู้
และสังคมแห่งการเรียนรู้
กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF)
มาตรฐานคุณวุฒิสาขา/
สาขาวิชาที่ ๑
มาตรฐานคุณวุฒิ สาขา/
สาขาวิชาที่ ๒
มาตรฐานคุณวุฒิสาขา/
สาขาวิชาที่ ๓
สกอ.
รายละเอียดของหลักสูตร (Programme Specification)
ในแต่ละสาขาวิชาของสถาบันฯต่างๆ
ม/ส
รวมทั้งการนำไปสู่การปฏิบัติ

2. พ.ศ. 2545 เริ่มศึกษาแนวคิดของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาโดยทบวงมหาวิทยาลัยได้ศึกษาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการอุดมศึกษาของประเทศไทยมีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ทรงวุฒิของไทยและออสเตรเลีย (Mr.Michael Galagher, Dr. Ian Allen, และMs. Emily Jones) เกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาการศึกษาในภูมิภาคต่างๆ ของโลก ซึ่งมีพัฒนาการของการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิ (Qualifications Framework) เป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษา กรอบมาตรฐานคุณวุฒิมุ่งเน้นผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) ของบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิเป็นสำคัญ ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทัศนคติ และทักษะต่างๆ ในการประกอบอาชีพ รวมถึงคุณลักษณะต่างๆ ที่พึงประสงค์ โดยที่การพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิจะต้องเป็นไปตามวัฒนธรรม ความต้องการ และบริบทของแต่ละประเทศที่สามารถเทียบเคียงกับสากลได้ด้วย

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิเป็นพัฒนาการไปอีกขั้นหนึ่งของการประกันคุณภาพที่มุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น ปัจจัยสู่ความสำเร็จจึงเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพในระดับหลักสูตรซึ่งต้องต้องมีการวางแผนและออกแบบหลักสูตร รวมทั้งการปรับกลยุทธ์การสอน การวัดและประเมินผลให้มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันอย่างเป็นระบบ

การดำเนินการ

เนื่องจากกรอบมาตรฐานคุณวุฒิเป็นโครงการที่จะมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดหลักสูตร การเรียนการสอนและการปฏิบัติงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จึงได้วางแผนการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นเตรียมการ (พ.ศ. 2545 – 2546)

ทบวงมหาวิทยาลัยได้ศึกษาวิจัยถึงความต้องการของสังคมไทยที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์คู่ขนานไปกับการขอสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญจากประเทศออสเตรเลียตามโครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลออสเตรเลียซึ่งมีประสบการณ์ในการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิมาก่อน ทั้งนี้เพื่อให้การจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาเป็นไปตามบริบทของสังคมไทยและเทียบเคียงได้กับสากล

ในส่วนของการศึกษาวิจัยในบริบทของไทย ได้จัดจ้างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมี รศ.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (ตำแหน่งในขณะนั้น) เป็นหัวหน้าคณะที่ปรึกษาโครงการวิจัยในการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิจัยกรอบแนวคิดในการผลิตบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิและพัฒนาเป็นคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสังคมไทยในการดำเนินการมีการประชุมเฉพาะกลุ่ม (Focus Group) หลายครั้ง โดยได้ประชุมคณาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิในกลุ่ม Quality Assurance Forum ของที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย รวมทั้งภาคเอกชนผู้ใช้บัณฑิต และผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ผลจากการวิจัยจะเป็นพื้นฐานสำคัญในบริบทของไทยที่จะพัฒนาเป็นกรอบมาตรฐานคุณวุฒิที่เทียบเคียงได้กับระดับสากลต่อไป

ในส่วนของการดำเนินการร่วมกับรัฐบาลออสเตรเลียผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษาได้ประสานการดำเนินการภายใต้โครงการ Thai-Australia Government Sector Linkages Program (TAGSLP) และปลัดทบวงมหาวิทยาลัยได้ให้ความเห็นชอบต่อโครงการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Framework: NQF) ในการนี้ทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้จัดทำข้อเสนอ เรื่อง "Development of a National Qualifications Framework for Thailand's Post – Compulsory Education Sector" ซึ่งได้รับความเห็นชอบและให้การสนับสนุนงบประมาณจาก AUSAID (Australian Agency for International Development) ผ่านกระทรวงศึกษาธิการวิทยาศาสตร์และฝึกอบรมของประเทศออสเตรเลียในการดำเนินการโครงการดังกล่าว